

VASILE ROȘCA

Prenumele locuitorilor din Maramureș (Cercetare realizată în 1989)

În cadrul relațiilor de familie și a relațiilor sociale, foarte importante pentru a defini etnicul unui popor, un loc aparte ocupă și numele locuitorilor, dar mai ales prenumele. Prenumele în Maramureș sunt chiar mai importante decât numele. Primele prenume de persoane erau cuvinte comune ale limbii, ele aveau o anumită semnificație și desemnau o particularitate a persoanei sau o anumită informație despre persoană. Și azi în cadrul unor porecle se întâmplă astfel (Lungilă, Păcală) iar unele porecle au putut deveni prenume sau nume ca Surdu, Flămând, Lupu. La naștere se dădea copilului numele care desemna o calitate pe care părinții ar fi dorit să o aibă copilul mai târziu, sau pe care credeau ca o are.¹ Cu timpul semnificația prenumelui s-a pierdut, dar nu în toate cazurile și adesea prenumele este acordat după tată, mamă, bunici. O listă de prenume maramureșene este relevantă chiar și azi.

ANA

Prenumele este extrem de vechi, iar noi îl simțim alături de Ileana un prenume specific românesc, la fel ca Ion. Reproduce un prenume arhaic Hannah, purtat de mai multe personaje biblice. Specialiștii îl apropie de verbul *hannan*, *a avea milă*, sau substantivul *milă* din ebraică. În latină apare ca Anna și de aici s-a răspândit în întreaga Europă, ocupând aproape peste tot locul doi sau trei ca frecvență între prenumele feminine. În Maramureș apare și sub forma diminutivată, Anuță, iar populația îl simte ca pe un prenume aparte de Ana.

ANASTASIA

Provine din prenumele Anastasios, Anastasia care ar însemna *înviat din morți* sau *care stă în sus*. Pătrunde în răsăritul Europei în sec. XII în Polonia. La noi apare mai frecvent pe apa Cosăului și sub forma Năstafă și Năstacă.

CĂLINA

La noi apare mai rar, este foarte răspândit în întreaga țară și îl credem provenit din

¹ Cristian Ionescu, *Mică enciclopedie onomastică*, Editura Enciclopedică Română, București, 1975.

călin și călină, un arbust cu flori albe și fructe roșii. Pare a fi de origine turco-tătară, dar s-a întâlnit și la greci sub forma Kallinos, s-ar traduce prin *grosul, corpolenta*. Apare la noi pe la 1391 în documente.

ILEANA

Acest prenume pare a fi cel mai vechi încă înainte de greci la care se întâlnește forma Heléne. Pare a fi însemnat de la helene, *torță, făclie*, deci ceva care încălzește și luminează. Unii îl derivă de la helein – *a subjuga*. În limba română apare ca frecvență al treilea, dacă nu al doilea. Pentru noi românii este un simbol intrat în mitologia românească – Ileana Cosânzeana. În Maramureș apare aproape pe locul întâi ca Maria. În celelalte regiuni ale țării cunoaște o mulțime de forme derivate pe nu le avem în Maramureș.

DOCA (EVDOCHIA)

Antroponimul Docă pare să vină după unii de la dacă, adică femeie din Dacia, sau chiar de la numele Daciei. Mai apropiat pare a fi de forma Evdochia cunoscut și aici ca Odotie și Dochița, diminutiv provenind atât de la Docă cât și de la Odotie. Dacă derivă de la Evdochia din greacă aceasta a avut sensul de *bun, bunătațe*.

FLOAREA

Prenumele Floare așa cum apare la noi, cu perechea masculină Florin sau Florea este o creație românească ce se întâlnește concomitent și în alte limbi. Are la bază rădăcina latină flo(s) – floare și este destul de des dat fetelor de la noi la naștere.

IRINA

Prenumele este de origine greacă, pare a fi de la Eirena, derivând Eirene - *pace* - și este foarte vechi; în Maramureș are forma Ierină și-l întâlnim mai ales pe valea Izei, fiind destul de frecvent.

MARIA

Este cel mai răspândit prenume, întâlnit pe întregul glob, provenind de la greci sau egipteni, având probabil și cea mai mare vechime. Ca sens ar fi putut însemna „stăpână” sau „care iubește”. La baza răspândirii numelui în atâtea limbi stă și legenda biblică pe care o are creștinismul.

PELAGHIA

La români în Maramureș apare forma Pălăguță, un prenume ce s-a folosit din ce în ce mai rar, de origine greacă și el, ar proveni de la pelagos – suprafață întinsă a mării.

TEODORA

Prenumele provine din greacă, este foarte răspândit în întreaga Europă și chiar în America sub forma masculină Teodor. A însemnat „darul lui Dumnezeu” și a apărut în Maramureș sub forma Teodora, Todoră și Todosâie, mai ales în zona comunei Vad și Săpânța. Este foarte puțin răspândit în Maramureș, apare mai ales forma masculină Toader.

Numele de bărbat transmise din antichitatea greco-romană sunt la fel de răspândite:

ALEXANDRU

Extrem de rar întâlnit la noi în Maramureș, provine din greacă și ar fi avut la origine sensul de bărbat ocrotitor, deci apropiat de calitatea de vitejie. Mai apare și sub forma de Alexa, dar mai rar.

BOGDAN

Înainte acest nume apărea mai des și la noi, astăzi se întâlnește destul de rar și mai ales în partea de sus de pe valea Izei. Bogdan provine din slavă având sensul de „darul lui Dumnezeu”. De aici derivă în română și Dan.

DRAGOȘ ȘI DRAG

Prenume tradițional la români, mai ales prin domnitorul descălecător, are o bogată familie, derivând de la slavi, însemnând „drag”. Este cunoscut și un comite de Maramureș între 1368-1398 ctitor al Mănăstirii din Peri, care a jucat un mare rol în cultura noastră.

DUMITRU

Vechi prenume românesc, corespunzând lui Demetrios sau Demeter, veche zeitate în legătură cu ogoarele. S-ar fi tradus *pământul* – *mamă* și a fost asimilat și de romani. Numele este considerat în Maramureș ca fiind frumos și destul de răspândit în toate părțile ținutului, mai ales în zona Săpânța.

GHERGHE

Este prenumele cel mai răspândit în toată lumea, probabil la fel ca Ion dacă nu și mai frecvent. În Maramureș însă se situează pe locul al doilea alături de Vasile și probabil de Petru. Provine de la vechii greci și a însemnat *lucrător al pământului, agricultor, țaran*. Este format din *ge* și *ergon* însemnând pământ și muncă, fiind înrudit cu Dumitru. Numele de Gheorghe este la noi legat de începutul primăverii și al luptei împotriva balaurului, deci a întunericului. Cunoaște multe forme diminutive: Ghiță, Gelu etc.

GRIGORE

Nu a fost cunoscut în antichitatea îndepărtată, deși este de origine greacă. Este un nume mai recent din mileniul I, având sensul derivat de la *egregora* sau *gregoros* care înseamnă „treaz, rapid, iute.” Apare și la români cu forma Gregorius. La noi în Maramureș are o răspândire medie, deși este considerat un nume plăcut. Alături de Ilie pare a fi intrat prin influență religioasă.

ILIE

De origine ebraică, derivând de la Elijah, răspândit în restul țării destul de mult, în Maramureș apare cu o frecvență medie.

ION

Este cel mai răspândit prenume din întreaga lume. Derivă din prenumele Johanan și la origine s-ar traduce „Dumnezeu a avut milă”, adică a dăruit un copil unor părinți care îl doreau foarte mult. Mai poate avea și sensul de înaintaș, adică primul. La noi în Maramureș are cea mai mare răspândire și ca în întreaga țară, este sinonim cu românul sau cu țaranul fără a avea față de el o atitudine depreciativă. Paralel cu Ion avem și corespondentul feminin Ioana care însă nu apare pe locul întâi între prenumele feminine.

MIHAI

Correspunde unui vechi prenume ebraic, Mikael, considerat în antichitate a fi cel mai mare înger (arhanghel), apare în Vechiul Testament ca „ocrotitor al copiilor lui Israel”, ar avea sensul de „cine e ca el”, adică Marele, Slăvitul. Este destul de răspândit în Maramureș, alături de Petru, Nicolai (Nicolae).

NICULAI (NICOLAE)

Prenumele de origine greacă, ar fi însemnat „învingătorul”, echivalentul lui Victor

la români. Este destul de răspândit în tot Maramureșul, dar mai puțin ca Ion, Vasile, Gheorghe sau Dumitru. În zona Borșei apare și sub forma Nicoară care este o formă moștenită din latină.

PETRU

Un prenume des întâlnit în Maramureș ca de altfel în întreaga țară. Provine din Petras, fiind o creație creștină de la piatră. În latină Petrus din care probabil a pătruns și la noi în Maramureș sub forma Pătru.

SIMION

Foarte rar întâlnit în Maramureș, mai ales în partea de sus, provine din ebraică de la Simeon care ar însemna „a îndeplini” probabil de la dorința îndeplinită de a avea un copil.

ȘTEFAN

Nume important în onomastica noastră, mai ales prin marea personalitate istorică a domnitorului Ștefan cel Mare. După el au existat încă treisprezece domni cu acest nume. Ștefan derivă de la Stephanos – coroană – fiind răspândit în întreaga țară. În Maramureș este destul de frecvent.

TOADER

Prenume foarte vechi, intrând în familia numelor teoforice compuse, destul de răspândit în Maramureș (vezi și corespondentul feminin Teodora).

VASILE

Întâlnit în toate regiunile românești și fiind pe locul al doilea în Maramureș, după Ion, dacă nu pe același loc cu acesta. Continuă la noi pe Bazileios, care ca adjectiv însemna „regal” de la bazileus - rege, conducător sau suveran. Este înrudit și cu cuvântul biserică. Bazilius se întâlnește și în onomastica română provenit tot din greacă. În Maramureș Vasile se pronunță Vasalie sau Văsâi, ultima formă o întâlnim în zona Săpânța. Este un nume îndrăgit pe locul doi, pe același loc cu Ion.

Din prenumele enumerate mai sus, cu semnificația și originea lor se pot stabili câteva concluzii: majoritatea provin din jurul Mediteranei de la vechii greci sau evrei și intră în limba română încă în antichitatea timpurie sau cel târziu până spre sfârșitul perioadei romanizării, adică în prima jumătate a mileniului I, Î.Chr. Ele înlocuiesc prenumele dace care ajung la noi numai din inscripții și în număr redus. Nu cunoaștem prenumele dacilor simpli, deoarece din inscripții aflăm numai numele unor regi sau ale unor căpetenii. Tradiția în Maramureș fiind foarte puternică le-a păstrat nealterate.